

CELDÖMÖNKI HIRLAP

=POLITIKAI-TÁRSADALMI-ÉS-SZÉPIRODALMI-HETILAP=

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Celdömlők, gróf Széchenyi-utca 12.
Telefon: 56. Csekkszám: 17.258.

Feladó szerkesztő:
NAGY IMRE

Előfizetési árak:
1 évre 6, 1/2 évre 3, 1/4 évre 1.50 pengő
Megjelenik minden szombaton.

A sztalingrádi csata

befejeződött. Az egész világ a hő-
söknek újra üszölte, léleg-
zetét visszafojta figyelte a ve-
res dráma utolsó jelenetét, s a
jelentésből egy mondatnak
meg kellett ütnie minden magyar
embernek a fülét: a megadásra
szülő felbárára azt válaszolták
a sztalingrádi védők, hogy az
utolsó golyót a maguk számára
tartogalják. A magyar történelem
évszázadainak legdicsebb mo-
zsanatát jutottak eszünkbe. Így
küzdöttek Zrinyi Miklósék Szi-
gevárnál, az utolsó szál embe-
rig, így haltak meg Drégely vár
bőcel, Szondi Györggyel az élen,
elpusztítva mindent, hogy semmi
érték ne jusson az ellenség ke-
zébe. *Addig el egy ország, amíg
fiai meg tudnak halni érte.*
De hogy a halált meg tudja vet-
ni egy nép, az ügyel, amelyért
meg kell halnia, össze kell for-
nia. Egyetlen magyar férfi sem
szájnája életét, ha csakugyan fé-
li, s nem hitvány, gyenge bá-
ba, ha tudja, hogy vérén új élet támad.
Hai, ledányai és fajtája számára.

*Meghalt a huszadik század em-
bere is nagy előkért, ha azok
közvetlen lényét, s belátja: nincs
más megoldás, az életet a halál
árán meg kell vásárolni. A ma-
gyar mindig odaadta életét a
"haza oltárára", ha ez a haza, a
magyar nép érdekében küldött
harcba, ha azt látta, hogy az ál-
domzavállalásban, illetve a köle-
lemstőlvesztésben mindenki egy-
formán kiveszi a részét, ha ad-
dig, míg egyik vért hullajtja, a
másik az életnek egy másik pont-
ján ugyanolyan hőseggel, becu-
lított és kiárasztással végzi a rá-
bizott munkát, ha jó a vezetés,
a vezetők előjárának mindentől,
egy szóval, ha azt látják, hogy
egy-évtőlre mindenki kivessi a
részét a harc vállalásából. Bec-
szen bizony, hogy a sztaling-
rádi hősek azért tudtak hóna-
pokon át kúrálárva, a felmen-
tés, a megmenekülés minden re-
ménye nélkül ki tartani, s vég-
ül a megadás helyett a halált
választani, mert miközben ők
halálharukat vívtak, a front az
élet más pontján, odahaza, a min-
dennap munkaszaktáinál, hivatal-
ban, miniszteriumokban, villamo-
sokban, szóval az élet minden te-
rületén ugyanolyan hősiességgel
állnak helyt a nemzetiségükért,
mint ők az ostromlott állásokban.
Nem azért küzdöttek az utolsó
lehelletig hogy ugyanakkor má-
sok, az élet papszobán oldalán - a
nemzet karára - felelősenül
megszáradogjanak.*

Ponyváiró-e Harsányi Zsolt?

Érdekes és nagyjelentőségű irodalmi per Debrecenben

Becsültünk már olvasóink-
nak néhány rövid hírből az iz-
galmas irodalmi perről, amelynek
első tárgyalását nemrég tartották
a debreceni törvényszék előtt.
A per vádlója Harsányi Zsolt, a
magyar besúellerek írója, a vád-
lott Juhász Géza, a kitűnő deb-
receni író, kritikus és irodalom-
történész. Juhász Géza az idő-
közben már megadott Tiszántól
címlű naplójában a könyvnapok
előtt cikket írt a rósz íróról mit-
vel ellen s a cikkben "Ponyva"-
felírással ereszkötést kívánt Har-
sányi Zsolt életjáról regényeire.
Harsányi úgy érzi, hogy írói
becsületének támadták meg s
becsületét és hitelét veszítette el
a bíróság kritikája.

Harsányi Zsolt és Juhász Géza
perének jelentősége túlnyúl az
irodalom élet kereteit. A kritika
szabadsága épügy nemzeti érdek,
mint az igaz írói becsületének
védelme, a debreceni bíróság
döntése tehát semmisséte sem
lehet, közömbös a társadalom
számára. Ezenkívül a per során
számos olyan kérdés kerül meg-
válaszra, amelynek tisztázása a
magyar irodalomnak és a magyar
közönségnek már régóta érdeke.
Szűkebbnek éreztük tehát, hogy
az első tárgyalásnak a közvéle-
mény érdekében részletekbe leginkább
számoltató anyagát, Juhász Gé-
za védekezését, lapunkban lehet-
ő legnagyobb részletességgel is-
mertessük olvasóink előtt. Debrecen-
i munkatársunk jelentése
aláírjuk.

Juhász Géza védekezése során
az 1943. XII. 1-2. 13. §. t. pontja
aláírjuk kérte a bíróságot bizonyít-
tásának elrendelését a közérdek
megóvása céljából, mert vélemény-
szerint a főmágnavádó élet-
rajzregényét nem öltik meg a
magasabb irodalmi mértékét, te-
hát a kritikai életben szokások
gyakorlatát szerint jogosan alkalm-
ozhatók rájuk a "ponyva" ki-
fejezés. Érti, hogy helyezte tehát:
egy országosan becsült íróról
mondott véleményét, a bizonyítlan-
lára kell, hogy tisztázza a szán-
delése. Az irodalmi művek érté-
kelése egyébként változó, meg-
bízik abban, hogy az ízlésnek
vannak minden magyar ember
számára egyetemes törvényei, a
a független magyar bíróság előtt
kiderül a tárgyalás során, hogy
egy magasabb köteletség pa-
rancsának engedelmességet, ami-

kor a főmágnavádó érdekeit
látszólag megértette. Harsányi
Zsolt óriási munkásságából csak
néhány szemelvény mutathat be
a bíróság előtt, s ezzel a pár
részlettel kell bizonyítani, hogy
igaza volt, mikor Harsányi regé-
nyeit ponyváinak minősítette, mert
ezzel csak jogos kritikát gyako-
roit, s a közönség érdekeit védel-
mezte. Az áttekinthetőség érde-
kében védekező és bizonyító
anyagát több gyűjtőpont köré
sűríttette.

Korrajz és jellemrajz

Juhász Géza védekezése során
számos Harsányi kerestől kö-
pességet emlelt. Az életrajz-
regény nagyrészt a lelkismeretes
kutatás műve, a képelelnek kor-
látzott szerep jut benne. Az író-
nak állandóan résen kell állania,
hogy amit kitárl, az is a korle-
vepőjét árasztza." Harsányi írói
módszerét ebből a szempontból
Mátyás királyról szóló regényé-
nek, a Mathias rex-nek egyik
részletével jellemzi. Az idézet
részletben a 18 éves Hunyadi
László, az ország legkülönb da-
lálja, lovagi küzdelemben kezd a
14 éves "Mátykó"-val, s anyja és
egy csomó szűzlőt szemelőltára,
sőt: biztatása és helyeslése al-
pán kétszer is leveti kisöccsét a
lóról. "Nyilvánvót, hogy ebből
egy kukk sem történhetett meg-
soba. Még az írónt sincs kéte-
sem, hogy a leggyenyelenebb
főmágnavádó a óvakodott volna
ilyen öntől. A főmágnavádó
habozás nélkül megirta, hiszen
egy pillanattig sem élte át komo-
lyan, milyen kockázatos vállal-
kozás volt a középkorban a lo-
vagi torna."

"De még a korrajznál is fo-
tosabb az életrajzregényekben az
író lélekítő képessége, jellemző
ereje. Mert, ha még ebben is
gyönyögnék bizonyul, képzéni is
bajos, mi érlelem maradhat meg."
Imet a Mathias rex-ből vett pél-
dával bizonyítja, hogy "nemcsak
a kortárlja az író, hanem az alak-
jait sem. Vaktában megjelenete-
zett képességnyel ad a történe-
lemből, néha szinte bejós elhíni,
hogy ugyanolyan következő lap-
jait együgyűnazon ember írta."
Bemutatja Juhász Géza azt is,
hogy az utóközölök az író egy
hosszán közelében eső korban, a
Madách-regényből idéz. Madách,
válasa után, beleszeret egy tót
paraszt sánta feleségébe, Borkába.

Azonnal berendeli az urát, tud-
mására bozza, hogy letessék neki
az aszony, engedje be a kastély-
ba szolgálóit, fizet érte "kárpót-
látsul" egyszer s mindenkorra
hatású forintot". A férj rááll az
aszony azonban nem, Madách
személyesen megy érte, de az
aszony maacsa. "No, Janó, hát
te mit szoliz ehhez?" topog
gyámolással a regénybeli sze-
regésellen Madách. Mi ez -
kérdés a vádlott kritikus - ha
nem a nagy ember lealaco-
nyítása? "Hagyjuk el, és éppen
Madáchról, a költőről, a negyven
évi körül járó földesúrról, hogy
ilyen kucpocodóm próbát önt
erül egy sánta asszonnyal, akár
valami vén zsidó, akárnek a páncs
az egyetlen az-asz-apposja? Resten-
től vívódás árán, porig aláakóva
őnmaga nemesebb rézök elő-
kötés egy javakorból földesúr
is veteledett életében flysszira, s
főleg nem egy madáchi jellem,
bomoklón az Ember Tragédiája
korszorjával". A vizsuzlatás
után Madách hazudni. Gondol-
talanit Harsányi így foglálja össze:
"Hogy a dolog hogyan fog al-
kulni, afelől nem volt kéteség...
A földesúr most is olyan földesúr
volt még, mint negyven évvel
előtt kikielrly a maga kastélydombján.
Ha fejedelmi személyéket meg-
teretett a falu valamelyik asszonya
vagy lánya, férj és apa csak meg-
tízeltve érezte magát". Mi jog-
sítja-fel a főmágnavádót - kér-
dezi Juhász Géza -, hogy ilyen
móltában és embertelen szerepe
rangossa Madáchot? Megvádol-
tassa az ország egész jobbjá-
ságrát, tehát a magyar jobbjá-
sót is, hogy mint férj és apa meg-
tízeltve érezte magát, ha a
földesúr szemet vetett asszonyra
vagy a lányára?... Akifyst-leir
Madáchról, jart-e valaha még
csak a tájéktán is az ó komor,
tragikus szellemének... Mi ez
ha nem egyszerű, bomlasztó,
mérgező ponyva?... Szinte az
kérdés mondati, hogy ehhez
kérdés a rablókról szóló ponyva-
regény bizonyos mértékű lö-
emelő olvasmány, mert undia,
hogy ki lehet től az alacsony
orsórsól. Ez viszont azt hirdel,
hogy mindenkinek meg kell hen-
gergőznie a pocsoalyában s még
rúgkapálnia sem érdemes ellane,
hiszen Madách is bolcsen, vana-
kodás nélkül belenyugodott."

A ponyva fogalma

A ponyva fogalma, sajnos, még a mai fiatalok számára is ismeretlen. A nyron a híki Magasin néhány ifrófi, akik Harasányi Zeolittól is megkérdezték, hogy mi a ponyva? Harasányi szerint a ponyva mindig olyan feltűnés okozója, amelyet az illető székletkötésével lehet megakadályozni. Meghatározás azonban nem lehet. Ha ez ennél tovább megy, az ő műveit sem lehet ponyvának minősíteni, mert mielőtt derül például az ki volt valaki, egy műnek irodalmi értékét csak nem is székletkötés utáni munkák, nem találta annak értelmét. „Azon a téren, hogy nem vagyok képes, az a főmagánvadás regényét, az a legrosszabb térszaggal.” Az Új Magyar Dekameront Harasányi Zeolit ezt mondja: „Ez a regényem sem olyan, mint a ponyva.” Jobban meghatározta a ponyvát Hunyadi Sándor: „A ponyva rossz hírsé, mindegy, hogy milyenbe kerül és miről szól.” Zeolit például Dékány András: „A jobb írói készséggel rendelkező mestermű, aki pusztán csak szórakoztatni akar és nem semmi mondanivalója, ponyváró.” E nyilatkozatok alapján meg lehetne mondani, hogy a ponyva az a mű, amelynek célja az, hogy az olvasót a ponyva fogalmára hozza, és a ponyva fogalmát is megmagyarázza. A ponyva szó sem a ponyva kifejezést is használják. Azonban az értelemben pedig, hogy az olvasó, használják és használják ma is az irodalmi életben, általában. Péterfy Jenő is használta főképp kapcsolatban. „De a főmagánvadás ilyenformán nyitja el szemem, hogy a műki gyakorlati szerinti szemmel csak nem követtem el, mi a rossz művet egyszerűen nyitva nem neveztem, meg mindig kifogásolható, hogy azt is szégyenlem: a ponyva veszedelmesebb a mérgegnél. Már pedig azt, mert hibásan teszi a kort, lerajzolja a hőseit, meg nem akad meg az olvasónak, nevezni az a büszke, szorgalmas, író, aki anyai sok nyomdai tudományosság, a széklet, ügyöknek, könyvek, a kétdőkeket a kenyeret, kiadó, némi nem is szólva. Csak hogy a főmagánvadás megmutatja, hogy főmagánvadásnál többről van szó: elközösített, lealacsonyított szerepbe állítja nagyunkat. Ez már mérgező hatás, és ennél még többet kell megfigyelni. Abol alkalma van a ponyva szerelmi jelenetek kiszínezésében a pornográfia területére is át-átvéd.”

A Liszt Ferenc-regény

Juhász Géza most meghatározta a pornográfia fogalmát. Széles körű pornográfia kell tekinteni minden olyan ábrázolást, amely egy szerelmi jelenetnek személyt az érzékizléstől részeltetve, ki, minden létezőtől szándék, minden magasabb érzelmi cél nélkül. Főmagánvadásban erre is akad példa. Legjobb esetben éppen abban a regényben, amelyik a „Liszt Ferenc főmagánvadásjáról van szó, a Magyar rapézdiáról. A vadiott

krifikus több részletet idéz a Liszt-regényből állással bizonyításra. Liszt kalandból kalandba sodródik, könyvvel vérel, gatlás nélkül. Már megörögegett, egyházi szolgálatba lépett, abbé, de az a legkevésbé sem felszólalt, sem ez, sem íróját. Hatvan éves múlt, de „női odaadéért sóvárgó férfiasága még nem öregedett meg eléggé.” (Magyar Rapézdi IV. 229.) Az öreg Liszt még száznál is több tucatember, mint a hatzáz forintjával hódító Madách. Hol itt a lángész varázsa, ötlete, szélessége, szellemi nagysága?

...Hetvenegy esztendőskorából így ír le Harasányi egy szerelmi kalandot: „A leány hozzá-

simult és erőse kézzel magához vonta az öreg fejet. Elképzelté, hogy bővel csokolni. Az agy buggya. A leány mint kigőy fődött köréje és álmogatta, csokolgatta, becézte áradhatatlanul. S a vén orozálában megmozdult a hajdani vér. Karjaiba legénylensé erő költözött a mikor felbőrdülő szorította magához, a leány boldog sóhajlással, diadalmasan, dicőcsőll meg az öreg ember kései szerelmében.” (Magyar Rapézdi IV. 253.) „A csoszogva járó öreg kanonok ütöket, de féktelen húszágall nézett körül a világban. Hetvenegy éves volt és szeretőt tartott.” (Ugyanott 254.)

Folyt. következik.

Gondoloz-e hősihalottainkra?

Kiáltja felénk ezt a kérdést a „Hét fakerezt” legendája. Nemcsak ezt a kérdést veti fel azonban, hanem vádol, egyenesen nekünk szegedi a vádak egész zömét: gondoloz-e ráink, akik véreztünk érte, a hazáért, nem felejtőd-e el az áldozatunkat, áldozol-e hozzátartozóinkért? Polyó évi, január hó 24-én és 31-én ünnepeit a cselekményi Ev. Ifjúsági Egyesület. Az egyesület elő hősihalottjaink emlékére rendezte a darabot. Ő hősihalott, akik drága piros véruket hullatták szízi fehé, hóra értettek. Nemcsak ő hősihalott emlékeztie volt ez, hanem sok-sok névtelen magyar hőse, akik teste ott pihen valahol a hólepte, fagyos orosz föld alatt.

Az ünnepély kezdetén a hallgatóság ajkán felcsendült: „Isten áldd meg a magyart.” A darab hangulatához, mesejéhez nagyon illő, Gyóni Géza: „Csak egy éjszakára” című költeményét szavalta Horváth József teológus. Szabó Kálmán dr. ügyvéd tartalmas, szívesközlő beszédében mondta el, mit akar az ifjúság ezen ünnepekre:

„Az akarjuk ezzel az ünnepélyvel, hogy mindenki tudja meg és érezze meg, hogy a *harterén kezdődő magyar katona és magyar hódvő mindenekelőtt való község magyar érték.*”

„Ez az ünnepély minden lelkiismeret, minden magyar lelket fel akar kognatni, meg akar ráasztani, meg akar rázni azért, hogy fokozottabban érezzük a küzdelmet és megalkuvás nélkül, *lelkileg* simuljunk bele ebbe a háború fezzültségben és fokozottabban *mértékben* legyünk belső lelki bizakodás és lelki egyensúly, a *belső front* örödlői.”

„Az akarjuk ezzel az ünnepélyvel érzékeltetni, akik itthon vannak és nem részesei ennek a piroszai harcnak, ne legyenek *közömbösek*, ne legyenek *hídegek* azokhoz, akiknek hozzátartozói *áldoztak* vért, életet és egészéget.”

„Ez az ünnepélyvel, ennek főszámból képező „Hét fakerezt” legendájában azt akarja az Ifjúsági Egyesület elérni, hogy a legenda *sohase* *ismétlődhessék meg, éppen ma ne, amikor az itthoni helyüldés éppen olyan fontos, mint az odaiktini. ... S ha így leszünk részesei az egyéni életünkkel a közösség életében, s ha így leszünk neki a munkánk, akkor az áldozatból áldás lesz, s a magyar nemzetet meg a pokol kapui sem vehetik örök áldjuk szeressük és*

kövessük a magyar honvédet, a magyar katont.

A legenda: Hét fakerezt áll a hólepte orosz mezőn. Az idő viaszontagsággaló megviltsit hét fakerezt Isten kegyelméből megmozdul, amikor Tatjana (Nagy Gizella) és Fedor (Agoston Imre) az északában szerelmes szavakat suttognak egymásnak és megéde a hét halott katona: zászlós (Óry Lajos), Cibák káplár (Nagy József), Nagy önkéntes (Cseizmagy Sándor), Szászi (Kovács Sándor), Kovács József (Szabó Jenő), a jó Péterfia (Németh József) és a félszépfi (Nagy Gergő (Vajda József)). A sötét éjszakában csak a „Göncöl-szekeret világít Kimenő kapott a hét hőse. Hazamehetnek, körülnézhetnek és ha boldogtalanul otthon nem élhetnek, visszajöhetnek éjtélre a sírhoz, hogy elfoglalják újra az égi boldogságot.

A zászlós is elindult mátkájához. Előre a boldog viszonzatlás örömeire gondolva, észrevétlenül lép be Anikó szobájába. Anikó (Kassai Ida) otthona multozás, dorobozlás színhelye. Rendőrkapitány (Györkösi Péter), Babette (Nagy Kátf), rendőrfővezető (Imre Károly) és a kis Pubi (Sághy Zoltán) a vendégek. A kis zászlós, már ellefette Anikó. A vádak egész tömege zudult most Anikó ellen, mely nekünk is figyelmeztetés legyen, hogy ne így járjunk a mai háborúban elefett honvédeink is! Cealodott a kis zászlós, nem várta senki. Búcsút mond: „Isten, áldja” és könyves szemmel távozik Anikó nagyuri otthonából.

Találkozik újra a megéledt-hét hőse strjánál. Tele csalódással, fájdalmas tapasztalatokkal, megvételrel szívükben és könnyel a szemükben. Elmondják mit láttak otthon. Mindenki csak visszajött, mert jobb a sírban. Boldogabb az élet az Ürstenend mint ebben a nyomorult földi életben.

Végeztől emlékezés volt az egyesült hősihalottairól: Talabér Miklós! — Harasányi kiáltja a tisztelegő hét honvéd: jelen! Pethő Endre! — jelen! Szelestey Zoltán! — jelen! Márkus Géza! — jelen! Nagy József! — jelen!

Igen, jelen vagytok, szívünkben vagytok mindannyian, magyar honvédek, ha el is estetek az orosz harcmezőn. Helyettesetek mi mindig kiáltjuk: jelen!

A Szózat eléneklése zárta be a gyönyörű ünnepélyt. A nagyserződ rendezés Egyed Imrét és Móritz Károlyt dicséri, akik odaadó munkával dolgoztak az ünnepély sikeréért.

IRODALOM

A gyermeket, ha alszik...

A gyermeket, ha alszik, álmogand meg egy gondolatban, mint barsony virágát, mely elszámit bennre. Boldog édes éjszaka! Most az éjszaka, most a csillagok. A nap szállt és a föld pörög. Egy nagy aranykapu nyílt ki éppen, melyet karukok éresek dalolva S lábjukon egyen a smaragd rétre indit, Arany mezőre és ezüst parkokra. Már mosolyog, Már zivarszót magat Oda, ahonnan ejtett a földre tévedt. Előbbi éresek (Árasi). Kisfőcsök a nagyoktól körül hancuroz most Bátorvágyánzás labdákkal kergednek. És jámulókkal vertik arany esztét. Örök narancsot esznek a nem melánda Babákat ajánroznak égi hinták. Most elvándor a mozdony alka széles. S búcsú svygyör: kis árszi színdarabok S ő fölborított az ébredés görögén. És földet ért ismét. Már sir az az édes.

Juhász Géza

NÉPZENE

Népdal

Tanár: Ádám József
A róció 1943. január 27. népdaljátéka.

A citrusa levelestől-ágnától. Kis angyalom meg kell válnom egy [matol]. Úgy elváltok kis angyalom egymástól. Mint őszeli fa leveleltől megvalik.

Házunk előtt csak egy callag ragyogott. Annak a callagának sok igrig volt. Elszereztek tölem azt a callagot, KI az én bu estelemre ragyogott.

Edecsány gyengén nevelt engemet. Mégem tudja az én bu életemet. Mert ha tudja az én bu életemet, Eljellemlen csak siratás engemet. (Citrusa cedrusa, gyöngén gyengedem.)

JELLEMZŐ

Röpirában támadt

annak idején a zsidó földbiroko kisajfításáról szóló törvényjavaslatot Schlichta Margit, a Szocialis Testvérek főnöknője, a Keresztény Női Tábor vezetője. Kíméletlen jelzőkkel illette a magyar fajta megérőltését szolgáló javaslatot, a „keresztény és szocialis igazság” nevében.

Szívesen foglalkozunk volna a röpirátlat ezeken a hasábokon, mégsem tettük. Meg sem említtük: nehogy újabb ekot adjunk a gyanusításra, hogy a katolizmus, mus ellen folytatók támadó hadjárát. Ugyanezen okból jegeztük fel most is kommentár nélkül Schlichta Margit nővér vízkereztli megnyilatkozásából a következő mondatokat: *tanácsul azok számára, akik „a veszedelmesebb közepette szeretteinknek különös isteni segítségét szeretnék biztosítani...” Fogadj a szvedbe egy munkaszolgálatost, — ajánlja Schlichta nővér, — akit a koralleim kizárt a testvérek közösségéből. És merj tenni! Merj kérni, kívánni, surgetni olyan hozzátartozóidról, akik munkatáborparancsnokok, hogy olyan fölöttébb legyenek a szolgálatosoknak, amilyen fölöttébb ók kívánnak fiatnak a fronton, vagy az ellenség fogságában...*

Ismételjük: nem merünk kommentár fízni ehhez, a megnyilatkozásához sem, csak figyelmébe ajánljuk azoknak, akik katolikus ügyekben illetékeseknek tartják magukat a hozzájárásra.

